

V. ROMAANS IN GERMANIA

1° *Het Moezeldal*

Het Moezeldal bergt een massaal aantal Romaanse plaatsnamen ⁽¹⁾.

Hoogstwaarschijnlijk is in Gallo-Romeinse tijd de gehele zuiderhelft van de Rijn-provincie geromaniseerd geworden (zie p. 1122). Doch in de 5^e eeuw is bijna geheel dit gebied voor het Romaans verloren gegaan : evenals in Pas-de-Calais, mogen wij waarschijnlijk ook hier in de 6^e eeuw Germaanse eentaligheid veronderstellen.

Het dal van de Moezel van Zewen (ten westen van Trier) tot Treis in het oosten, met inbegrip van de benedenloop van de Olewig en de Ruwer (tot Pluwig), de Lieser (tot Wittlich) en de Alf (tot Bengel), is echter Romaans gebleven. De dorpen dragen er doorgaans een prehistorische naam ; de meeste veldnamen en enkele dorpsnamen zijn Romaans ; Germaanse dorpsnamen zijn schaars (Trittenheim, Minheim, Kinheim, Senheim). Hun grootste dichtheid bereiken de Romaanse namen tussen Trier in het westen en Merl in het oosten. De namen met jongste Romaanse klankevolutie (*Berncolleu*, *Funteneud*, *Prel* : 12^e eeuw) liggen in de streek van Merl en Pünderich, dat is halfweg Trier en Koblenz.

In de vroege Middeleeuwen nochtans reikte het Romaanse gebied verder stroomopwaarts, daar de naam Tawern (uit *taberna*) niet deelgenomen heeft aan de Hoogduitse klankverschuiving. Deze laatste is evenwel niet precies te dateren. Verschoven vormen kennen wij voor Zülpich sedert 975, Zündorf 922, Zilsdorf 902, Zieverich 898 ; anderzijds komen van Zülpich niet-verschoven vormen voor tot 943, doch bij de naam van deze belangrijke plaats dient met schrijftraditie rekening gehouden. Mogelijk bleef Tawern Romaans tot in de 9^e eeuw.

Zelfs kan het Romaanse gebied zich in de vroege Middeleeuwen langs de Saar stroomopwaarts tot Saarburg uitgestrekt hebben : de oude naam van deze plaats ziet er immers uit als een Romaans diminutief (*Churbelun* „kleine bocht”?).

Hier volgt een overtuigende greep uit het materiaal in dit woordenboek :

Collectieven op -*ētum* : *Fontanetum* (bij *fontāna* „bron”), *Funteneud* (idem), *Kaneit* (bij *canna* „riet”), *Leieit* (bij Romaans < Germaans *laijōn-* „lei”), *Linheit* (bij *līnum* „vlas”), Ollmuth (1220 *Olmeit*, bij *ulmus* „olm”), *Planteit* (*plantētum* „wijngaard”), *Ruvei* (bij *rubus* „braam”), *Ruvereit* (bij *robur* „steeneik”), *Vallei*, *Valleit* (*vallētum*).

Collectieven op -*ārias* : *Drusonis plantir*, *Ferres* (< *bovārias* „koehof”), *Lentinirs*, *Nehren* (634 kop. 10^e *Nogaria*, uit *nucārias* „noteboomgaard”), *Plantirs* (< *plantārias* „wijngaard”), *Pommern* (< *pōmārium* „appelboomgaard”), *Rivera*, *Rivers* (< *rīpāria(s)* „oever”).

Afleidingen op -*ātum* : *Abbato plantate* (*plantātum* „wijngaard”), *Kamerait* (*camerātum* „gewelfd”), *Grillait* (*craticulātum* „omtuind”), *Novello plantato*.

⁽¹⁾ WOLFGANG JUNGANDREAS werkt aan een groot toponymisch woordenboek van het Moezeldal. Van zijn hand verscheen reeds : *Ein romanischer Dialekt an der Mosel zwischen Eifel und Hunsrück um 1200*, in : *Zeitschrift für romanische Philologie*, 71, 1955, pp. 414-421.